

İSTANBUL TAKAS VE SAKLAMA BANKASI A.Ş.'NİN BORSA İSTANBUL A.Ş. KIYMETLİ MADENLER PİYASASINDA YÜRÜTECEĞİ MERKEZİ TAKAS HİZMETİ VE BU HİZMETE İLİŞKİN ESASLAR PROSEDÜRÜ

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1- Bu Prosedür'ün amacı, İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi'nin, Borsa İstanbul Kıymetli Madenler Piyasası'nda merkezi takas kuruluşu olarak vereceği (takas ve teminat yönetimi) hizmetlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2- Bu Prosedür, İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi'nin Borsa İstanbul Kıymetli Madenler Piyasası'nda merkezi takas kuruluşu olarak vereceği takas ve teminat yönetimi hizmetlerine yönelik üyelik, takas, risk, teminat, temerrüt, gelir ve diğer konulara ilişkin hususları kapsar.

Dayanak

MADDE 3- Bu Prosedür, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 77 nci maddesi, Merkezi Takas Kuruluşlarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik, İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.'nin Borsa İstanbul A.Ş. Kıymetli Madenler Piyasası'nda Yürüteceği Merkezi Takas Hizmeti ve Bu hizmete İlişkin Esaslar Yönergesine dayanılarak düzenlenmiştir.

Tanım ve kısaltmalar

MADDE 4- (1) Bu Prosedür'de geçen;

- Aracı Banka:** Üyelerin, piyasa alacakları ile çekilebilir nakit teminat tutarlarının otomatik olarak aktarılmasını talep ettikleri bankayı,
- BIC** (Bank Identifier Code): Banka tanımlama kodlarını,
- Borsa:** Borsa İstanbul A.Ş.'yi,
- EFT:** Türk Lirası cinsinden ödeme gönderilmesini sağlayan Elektronik Fon Transfer sistemini,
- EUR:** Avrupa para birimini,
- Genel Müdür** : İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürü'nü,
- GBP:** Birleşik Krallık para birimini,
- İşlem Teminatı:** Takasbank'ta açılan saklama hesaplarına yatırılan teminatları,
- Kıymetli Maden:** Borsada işlem gören standartta kıymetli madenler,
- Merkezi Takas Yönetmeliği:** 18.07.2013 tarihli ve 28711 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği'ni,
- Piyasa:** Borsa İstanbul A.Ş. Kıymetli Madenler Piyasası'nı,
- Pozisyon:** Piyasa'da gerçekleşen işlemlerle ilgili olarak ortaya çıkan takas borç ve alacaklarını,

- j) **Prosedür:** Yönerge’de belirlenen kural ve esaslar çerçevesinde işleyiş ve uygulamalara ilişkin usulleri içeren ve Genel Müdür tarafından onaylanan uygulama esaslarını içeren işbu Prosedürü,
- k) **Serbest Hesap:** Üyelerin Takasbank nezdindeki TL (11) ve döviz YP (11) cinsinden serbest cari hesaplarını,
- l) **Sistem:** Piyasa’da gerçekleştirilen işlemlerin takas, risk ve teminat yönetiminin yapıldığı Takasbank sistemini,
- m) **Sürdürme Seviyesi:** Takasbank tarafından belirlenen, gün sonlarında bulunması gereken teminat değerinin belirli bir oranını,
- n) **SWIFT** (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication): Uluslararası finansal telekomünikasyon ağı ve mesajlaşma altyapısını,
- o) **Takas:** Piyasa’da gerçekleşen işlemlerle ilgili olarak ortaya çıkan yükümlülüklerin, Takasbank tarafından belirlenen süre ve şartlarda, üyeler tarafından yerine getirilmesi suretiyle taraflar arasında nakit ve/veya varlıkların transferini sağlayan süreçlerin tamamını,
- ö) **Takasbank:** İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketini,
- p) **TCMB:** Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Anonim Şirketini,
- r) **USD:** Amerika Birleşik Devletleri para birimini,
- s) **Üye:** Piyasa’da işlem yapmak üzere Borsa tarafından yetkilendirilen kuruluşlardan bu Prosedür kapsamında Takasbank üyelik şartlarını yerine getirenleri,
- ş) **Yönerge:** Yönetim Kurulu tarafından onaylanan İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.’nin Borsa İstanbul A.Ş. Kıymetli Madenler Piyasası’nda Yürüteceği Merkezi Takas Hizmeti ve Bu hizmete İlişkin Esaslar Yönergesini,
- t) **Yönetmelik :** İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Takas Yönetmeliği
- u) **Yönetim Kurulu:** Takasbank Yönetim Kurulu’nu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Üyelğe İlişkin Esaslar Üyelik şartları

MADDE 5- 1) Piyasa’ya yönelik takas, risk ve teminat yönetimi hizmetlerini almak için aşağıdaki üyelik şartlarının sağlanmış olması gerekir.

- a) Piyasa’da işlem yapma yetkisinin olması,
- b) İçeriği Takasbank tarafından belirlenen Piyasa üyelik sözleşmesinin ve sözleşme öncesi bilgi formunun imzalanarak ibraz edilmiş olması,
- c) Takasbank nezdindeki işlemlerini gerçekleştirmek amacıyla, Takasbank tarafından belirlenerek üyelere duyurulan teknik alt yapının oluşturulması ve işlerliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınmış olması,
- ç) Takasbank tarafından belirlenen hesapların açılması,
- d) Üyelik giriş ücretinin yatırılması,
- e) Üyelik teminatının yatırılması.

(2) TCMB, Sistem’de özel statülü katılımcı olarak yer alır. TCMB; doğal Merkezi Takas Kurumu üyesi olup, bu Prosedürde yer alan hükümlere tabi değildir.

Üyelik başvuru ve kabulü

MADDE 6- 1) Üyelik için başvuracak kuruluşların, Yönerge’de üyelik için aranan şartların yerine getirildiğini tevsik eden bilgi ve belgeleri içeren bir yazı ile Üye İşleri birimine müracaatta bulunması ve bu yazının ekinde, Merkezi Takas Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinde belirtilen bilgi ve belgeler ile üyelik sözleşmesi ve sözleşme öncesi bilgi formunu Takasbank’a göndermeleri gerekmektedir.

2) Takasbank yapılan başvuruları bu Prosedür’ün 5 inci maddesinde aranan şartların yerine getirilip getirilmediği açısından değerlendirir. Üyelik başvurusu kabul edilen kuruluşun Takasbank nezdinde faaliyetlerine başlayabilmesi için üyelik başvurusunun uygun görüldüğünün tebliğini takiben, üyelik giriş ücreti ve üyelik teminatını yatırmış olması ve Takasbank sistemi üzerinde üye adına işlem yapacak olan personeli yetkilendirmesi gerekir.

Üyelerin yükümlülükleri

MADDE 7 - 1) Piyasa üyelerinin doğrudan takas üyesi olarak kendilerinin ve/veya müşterilerinin işlemlerini yapmaya yetki alabilmeleri için aşağıda sayılan hususlara uyması zorunludur:

- Bu Prosedür ve ilgili diğer mevzuatla, verilen hizmete ilişkin olarak belirlenen tüm ilke ve kurallara uygun hareket etmek,
  - Müşterilerine ve diğer üyelere karşı iyi niyet ve dürüstlük ilkelerine uygun davranmak,
  - Takasbank tarafından belirlenen sistem sürelerine uymak,
  - Takasbank tarafından talep edilen ücret, komisyon ve diğer yükümlülükleri süresi içinde yerine getirmek,
  - Prosedür kapsamındaki iş ve işlemler ile ilgili olarak Takasbank tarafından gerekli görülen hususlarda talep edilecek her türlü bilgi ve belgeyi vermek ve Takasbank yetkililerince yapılacak incelemelerde her türlü desteği sağlamak,
  - Takasbank’ın yapacağı sistem değişikliklerine belirlenen süreler içerisinde uyum sağlamak ve testlere iştirak etmek,
  - Prosedür kapsamındaki diğer yükümlülüklerini süresi içerisinde ve eksiksiz olarak yerine getirmek.
- Herhangi bir üyenin, yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getiremeyeceğini öngörmesi halinde, durumu sebeplerini de içeren tüm tevsik edici bilgi ve belgelerle birlikte ivedilikle Borsa’ya ve Takasbank’a bildirmesi zorunludur. Söz konusu bildirim, Takasbank’ın Prosedür’de belirlenen tedbirleri almasına engel teşkil etmez.
  - Üyeler Prosedür kapsamında düzenlenen faaliyetler çerçevesinde gerçekleştirmiş olduğu işlemlere ilişkin tüm yükümlülüklerin ifası ile çalışanlarının görevleri çerçevesinde yaptıkları işlerden sorumludur.
  - Üyeler işlemlerini yetkilendirdiği personel adına tahsis edilen kullanıcı kodu ve şifreleri kullanarak uzaktan erişim yoluyla gerçekleştirirler. Tahsis edilen şifre kullanılarak sistemde yapılan işlemler ile şifrenin yetkisiz kişilerce kullanımından doğan sorumluluk üyeye aittir.
  - Sisteme erişimin mümkün olmadığı durumlarda işlemler üyeyi temsil yetkisi bulunan kişilerce verilecek yazılı talimatlar çerçevesinde Takasbank tarafından gerçekleştirilebilir.
  - Üyeler takas sistemi ve diğer iletişim araçlarından Piyasa’ya ilişkin duyuruların ve mesajların takip edilmesinden sorumludur.

Üyelerin Piyasa İşlem Faaliyetlerinin Kısıtlanması

MADDE 8 – 1) Üyelerin bu Prosedür kapsamındaki faaliyetleri, aşağıdaki durumlarda Takasbank tarafından kısıtlanabilir.

- a) Merkezi Takas Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesi uyarınca takas hizmeti verilen piyasa faaliyetlerinin sınırlandırılması veya geçici olarak durdurulması,
  - b) Yönerge, Prosedür ve üyelik sözleşmesinde belirlenen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi,
  - c) Üye ile ilgili; protesto, haciz, ihtiyati tedbir gibi olumsuzluklar tespit edilmesi, faaliyetlerinin geçici veya sürekli olarak durdurulması, ilgili faaliyet izninin kaldırılması, herhangi bir nedenle Piyasada işlem gören varlıklar ile ilgili işlem yapmasının yasaklanması, haklarında tedrici tasfiye ya da iflas kararı verilmiş olması,
- 2) Bu maddede yazılı durumlardan birinin ortaya çıkması halinde Takasbank, Üyenin mevcut pozisyonlarının kısmen veya tamamen tasfiye edilmesini kararlaştırabilir.
- 3) Üyenin faaliyetlerinin bu maddede yer alan hususlar nedeniyle kısıtlanması halinde durum, Borsa'ya ivedilikle bildirilir.

Üye Faaliyetlerinin Durdurulması ve Üyelikten Çıkarma

MADDE 9 - 1) Üyenin 5 inci maddede belirtilen üyelik şartlarını kaybetmiş olduğunun tespiti halinde, Takasbank, 3 ayı geçmemek üzere verilecek uygun süre içinde söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesini istemeye yetkilidir.

- 2) Üyelik şartlarının kaybedilmiş olması veya yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle, takas sisteminin güvenli ve kesintisiz işlemlerini tehlikeye düşürecek önemli nitelikte risklerin ortaya çıkması durumunda Takasbank, herhangi bir süre vermeksizin üyenin faaliyetlerini tamamen veya işlem bazında, geçici olarak durdurmaya veya üyelikten çıkarmaya yetkilidir. Bu durum en hızlı iletişim aracı ile Borsa'ya bildirilir.
- 3) Borsa tarafından işlem yapma yetkisinin kaldırılması halinde, üye Takasbank tarafından takas üyeliğinden çıkarılır.
- 4) Faaliyetleri durdurulan, üyelikten çıkartılan veya kendi yazılı talebi doğrultusunda üyelikten ayrılmak isteyen üyelerin Prosedür kapsamında yer alan işlemlerden kaynaklanan yükümlülükleri devam eder.
- 5) Takasbank, faaliyetleri durdurulan veya üyelikten çıkarılan kurumun takas işlemlerinin tamamlanması amacıyla aşağıdaki tedbirler dâhil gerekli gördüğü her türlü tedbiri almaya yetkilidir.
  - a) Üyenin doğrudan Takasbank nezdindeki hesapları üzerinde işlem yapmasını engellemek,
  - b) Takas borçlarının kapatılması amacıyla üyenin takas alacaklarını kullanmak,
  - c) Üyenin teminatlarına başvurmak,
  - ç) Üyenin Takasbank nezdinde serbest hesaplarında bulunan varlıklarına başvurmak.

Üyelikten Ayrılma

MADDE 10 - 1) Üyelikten ayrılmak isteyen kurum, bu durumu Borsa ve Takasbank'a eşanlı olarak yazılı bildirir. İlgili üyenin Yönetmelik kapsamındaki yükümlülüklerinin yanı sıra;

- a) Piyasa üyeliğini sona erdirdiğine dair Borsa'dan alınan tevsik edici belgelerin bir örneğinin Takasbank'a teslim edilmesi,

- b) Piyasa’da gerçekleştirmiş olduğu işlemlerin tamamının tasfiye edilmiş olması,
- c) Takasbank’a karşı herhangi bir yükümlülüğünün bulunmaması

gerekmektedir.

Üyelik teminatının iadesi

Madde 11 – 1) Piyasa’da işlem yetkisi iptal edilen veya kendi talebi ile ayrılmak isteyen kuruluşlara ait üyelik teminatı, üyenin yazılı talimatını Takasbank’a iletmesini müteakip Takasbank’a olan tüm yükümlülüklerinin ödenmiş olması şartı ile iade edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hesap İşlemleri Hesap yapısı

MADDE 12 - 1) Piyasa’da işlem yapmak isteyen bütün üyeler için takas işlemlerinin gerçekleştirilebilmesine yönelik gerekli olan nakit ve kıymet hesapları Takasbank nezdinde açılır.

2) Takasbank nezdinde işlem, pozisyon ve teminatların takip edilebilmesi amacıyla sözkonusu hesaplar açılır. İşlem Hesabı, Piyasa’da eşleşen emirlerin işlem bazında izlendiği hesaptır. Pozisyon hesaplarında işlemlerin netleştirilmesi sonucu hesaplanan net tutarlar ve net adetler yer alır. Risk yönetimi, pozisyon hesapları üzerinden yapılır.

Hesap tipleri

Madde 13 - 1) Pozisyon ve teminat hesapları portföy bazında açılır. Net takas pozisyonları, brüt takas pozisyonlarından ayrı bir hesapta takip edilir.

- 2) Portföy, fon ve ayrıştırılmış tekil müşteri işlem hesapları üyenin portföy pozisyon hesabı ile ilişkilendirilmiştir.
- 3) Portföy pozisyon hesabı üyenin portföy teminat hesabı ile ilişkilendirilmiştir. Üyeler portföy teminat hesabına yatırdıkları teminatlar ile portföy, fon ve ayrıştırılmış tekil müşteri adına işlem yapabilir.
- 4) Net portföy pozisyon ve brüt portföy pozisyon hesapları aynı portföy teminat hesabı ile ilişkilendirilmiştir.

Aracı Bankaların bildirilmesi, tanımlanması ve hesap önceliğinin değiştirilmesi

MADDE 14 - 1) Üyelerin, Piyasa’da gerçekleştirdiği işlemlerden doğan piyasa alacakları ile çekilebilir nakit teminat tutarlarının bir başka bankadaki hesaplarına EFT/SWIFT aracılığı ile otomatik olarak aktarabilmeleri için; her bir para birimi cinsinden en az bir, en çok beş adet Aracı Banka IBAN numarasının Ek.1’de verilen “Aracı Bankalar Bildirim Formu” ile Takasbank’a bildirmesini takiben Takasbank tarafından gerekli tanımlamalar sistemde yapılır.

2) Üyelerin göndermiş olduğu talimatta farklı döviz cinslerinden en az bir adet öncelikli hesap bildirilmelidir. Üyeler Takasbank’a bildirilen ve sisteme tanımlanan öncelikleri değiştirebilirler. (3)

Üyelerin, piyasa alacaklarını Aracı Banka hesabına gönderilmesi talebi olması durumunda;

- a) Erken takas alacaklarına ilişkin EFT/SWIFT transferleri, asgari tutara eşit veya asgari tutarın üzerindeyse, 16:00 itibari ile sistem tarafından gerçekleştirilir. Üyeler erken takas alacaklarına ilişkin

oluşan EFT/SWIFT mesajlarını, asgari tutar kontrolü olmaksızın, 16:00 öncesinde Takasbank ekranları aracılığı ile onaylayabilir veya iptal edebilir.

- b) Gün sonu takas alacaklarına ilişkin EFT/SWIFT transferleri, asgari tutara eşit veya asgari tutarın üzerindeyse, aracı bankaya talimat gönderim son saatlerinde sistem tarafından gerçekleştirilir. Üyeler gün sonu takas alacaklarına ilişkin oluşan EFT/SWIFT mesajlarını Takasbank ekranları aracılığı ile sistem son saat sürelerine kadar, asgari tutar kontrolü olmaksızın, onaylayabilir veya iptal edebilir.
- 3) Üyelerin, piyasa alacaklarını ve çekilebilir teminat tutarlarını Aracı Banka hesabına gönderilmesi talebi olmasına rağmen, Takasbank'a hesap bildirimini yapmamaları durumunda EFT/SWIFT mesajları oluşturulmaz ve piyasa alacakları serbest hesaplarında kalır. Serbest hesapta kalan tutar, ancak bir Aracı Banka tanımlaması yapılması durumunda "teminat yatırma ve çekme" yoluyla işleme alınır.
- 4) Borsa'da seansın kapanması sonrasında üye bazında kıymetli maden cinsi ve döviz bazında borç/alacak bilgilerinin Takasbank sisteminde oluşmasını takiben piyasa alacaklarını aktaracakları Aracı Banka hesabında değişiklik yapılamaz. Üye talebi ya da olağanüstü hallerde Takasbank bu saati değiştirmeye yetkilidir.

Yükümlülüklerin yerine getirilmesinde kullanılacak hesaplar

MADDE 15- 1) Piyasa'da gerçekleştirilen işlemlere ilişkin yükümlülükler takas tarihinde, ilgili nakit ve kıymetli maden takas hesapları kullanılarak yerine getirilir.

2) Nakit takas işlemleri için Takasbank nezdinde üye adına aşağıdaki hesaplar açılır:

- a) Net takas için KMP Üye Net Takas Borcu Hesabı TL'de "KMPS"; USD ve EUR'da "KMPSX" ve
- b) Brüt takas için KMP Üye Brüt Takas Borcu Hesabı TL'de "KMTB", USD ve EUR'da "KMTBX"
- c) Nakit alacaklara ilişkin TL için "11-TL Hesabı", USD için "11-YP-10101 Hesabı" ve Euro için "11YP-10120 Hesabı"

3) Söz konusu hesaplar, üyelik işlemlerinin tamamlanması ile Takasbank sisteminde açılır.

4) Yabancı para işlemleri için, Citibank muhabir banka olarak kullanılır. Hesap bilgileri aşağıdaki gibidir:

	<u>BIC Kodu*</u>	<u>Hesap No</u>
CITI New York-USD	CITIUS33	36892258
CITI Frankfurt-EUR	CITIDEFF	4115556024

(*) Takasbank BIC kodu: TVSBTRISXXX

5) Kıymetli maden takas işlemleri için, Borsa nezdinde "Takasbank Takas Havuz Hesabı" açılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Takas Esasları

Takasbank'ın sorumluluğu

MADDE 16 - (1) Takasbank, takas, risk ve teminat yönetimi hizmeti ile ilgili olarak bu Prosedür ile üstlendiği yükümlülükler dışında üyelerin Borsa'ya ve diğer Üyelere karşı yükümlülüklerinden dolayı sorumlu değildir.

Takasa ilişkin genel esaslar

MADDE 17- 1) Takas işlemleri, Takasbank sistemi üzerinden gerçekleştirilir.

- 2) Üyeler Takasbank'ın sağladığı alt yapı ile Takasbank sistemine erişerek işlemlerini gerçekleştirirler. Üyeler ile Takasbank arasında oluşturulacak sistemsel mesajlaşmaya ilişkin özellikler ve mesaj içerikleri Takasbank tarafından belirlenerek üyelere duyurulur.
- 3) Üyelerin takasa konu işlemlerinden doğan hak ve yükümlülükleri Takasbank tarafından belirlenen hesaplar üzerinden hesaben sonuçlandırılır.
- 4) Takas borçlarının üyeler tarafından kapatılması esastır. Ancak borçlar, üyenin ilgili hesabından re'sen de tahsil edilebilir.
- 5) İşlemlerin takas tarihi ve süresi içerisinde tamamlanacağı hususunda Takasbank'ın herhangi bir garantisi bulunmaz. Takas işlemlerinin süresi içerisinde tamamlanması borçlu üyelerin yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi koşuluna bağlıdır.
- 6) Bu Prosedür çerçevesinde yapılacak tüm iş ve işlemlerde, işlemlerin üyelerin müşterilerine ait olup olmadığına bakılmaksızın, Takasbank tarafından sadece ilgili üye muhatap alınır.
- 7) Takas işlemlerinde teslim karşılığı ödeme prensibi uygulanır. Takas yükümlülüklerini yerine getirmeyen üyelerin takas alacakları ödenmez.

Piyasa takas işlemleri

MADDE 18- 1) Üyelerce Borsa'da gerçekleştirilen alım satım işlemleri eşleştiğinde üye bazında takas pozisyonları oluşturulur.

- 2) Takas pozisyonları anlık olarak üyeler tarafından Takas Terminallerinde izlenebilir.
- 3) Takas pozisyonlarına göre, takas günü saat 16:00 itibari ile her kıymetli maden karşılığında, para birimi bazında borç/alacak bilgilerini de içerecek şekilde takas talimatları oluşturulur. Oluşturulan takas talimatları 16:00 itibarıyla üyeler tarafından izlenebilir. Üyelerin yükümlülükleri oluşturulan takas talimatları bazındadır.
- 4) Üyelerin takasa konu işlemlerinden doğan hak ve yükümlülükleri, Takasbank tarafından belirlenen ilgili nakit veya kıymetli maden hesapları kullanılarak hesaben sonuçlandırılır. Yükümlülükler, kıymetli maden borcu olan üyeler için Borsa nezdindeki kıymetli maden takas hesapları, nakit borcu olan üyeler tarafından ise Takasbank nezdindeki nakit takas hesapları kullanılarak yerine getirilir.
- 5) Takas, Takasbank tarafından belirlenen aralıklarda en fazla miktarda kaydın takasını yapacak şekilde toplu olarak sonuçlandırılır. Takas yükümlülüklerinin kısmi olarak yerine getirilmesi de mümkün olup, Takasbank tarafından belirlenen zamanlarda kısmi olarak yerine getirilen yükümlülükler karşılığında

kısmi takas yapılabilir. Takas alacak dağıtımları, dağıtım sırasındaki takas havuz bakiyeleri durumu ve üyelerin kalan yükümlülükleri dikkate alınarak yapılır.

- 6) Brüt takasa konu işlemlerin takası ile net takasa konu işlemlerin takası ayrı olarak ilgili hesaplarda gerçekleştirilir.
- 7) Üyelerin belirli bir cins ve standarttaki kıymetli madeni, karşı üyeyi seçerek alım işleminin gerçekleştirilmesi yoluyla yapılan işlemlerin takası brüt takas yoluyla gerçekleştirilir.
  - a) Brüt takas pozisyonları karşı üye, para birimi ve kıymetli maden bazında oluşturulur.
  - b) Brüt takas pozisyonları üyenin net takas pozisyonları ile netleştirilmez, ayrı takip edilir. Üyenin brüt pozisyonları netleşmeye tabi değildir. Brüt takas talimatlarının takası, net takas talimatlarından ayrı olarak gerçekleştirilir.
  - c) Brüt takasa konu işlemlerin takası net takas sürecinden farklı olarak karşılıklı iki üyenin brüt takas havuz hesapları aracılığı ile gerçekleştirilir.

Net nakit takası

MADDE 19- 1) Net nakit takas yükümlülükleri üyeler tarafından Takasbank nezdinde üye bazında açılan KMP Üye Net Takas Borcu Hesabı'na işbu Prosedür'deki saatler içerisinde yatırılır.

- 2) Kısmen yerine getirilen yükümlülükler karşılığında takası sonuçlandırılan kayıtlara ait serbestleşen nakit alacakları da kısmi olarak ödenebilir. Takas alacak dağıtımları, dağıtım sırasındaki takas havuz bakiyeleri durumu ve üyelerin kalan yükümlülükleri dikkate alınarak yapılır.
- 3) Nakit alacakları, üyelerin Takasbank nezdindeki 11 nolu "Üye Serbest Cari Hesabı"na alacak kaydedilir.
- 4) Alacaklı üye talep etmesi halinde; takas alacağı, üye tarafından bildirilmiş ve sisteme tanımlanmış olan Aracı Banka hesaplarına EFT/SWIFT aracılığıyla gönderilir.
- 5) Otomasyon dahilinde gönderilen EFT/SWIFT talimatları, sistemde tanımlı olan para birimi bazında asgari tutar dikkate alınarak gönderim gerçekleştirilir. Asgari tutarın altındaki talimatlar gönderilmek üzere bekletilirken, asgari tutara eşit veya asgari tutarın üstündeki talimatlar için otomasyon dahilinde gönderim gerçekleşir.
- 6) Alacak dağıtımı yapılan üyenin hesabına aşağıdaki saatlerden sonra aktarılan takas alacakları ertesi iş günü günbaşında sistemde tanımlı olan Aracı Banka hesabına gönderilir.

Para birimi	Aracı Bankaya talimat gönderim son saati
TL	*17:15
EUR	18:00
USD	18:00

(* EFT kapanış son saatindeki değişiklikler bu saatin uygulamasında dikkate alınır.

Net kıymet takası

MADDE 20- 1) Net kıymet yükümlülükleri üyeler tarafından takas tarihinde işbu Prosedür'deki saatler içerisinde yerine getirilir.

- 2) Kıymet takası, üye kıymetli maden takas hesaplarından, Takasbank Takas Havuz Hesabı'na aktarımını takiben sistem tarafından mutabakatın yapılması ile sonuçlandırılır.
- 3) Üyelerin kıymetli maden cinsinden takasa konu yükümlülükleri; üyenin kıymetli maden teminat hesabından, sistem tarafından takas amaçlı teminat çekme işlemi yapılarak gerçekleştirilir. Takas talimatında yer alan kıymetli maden ve borç adedi dikkate alınarak, üyeyi takas sonrası işlem teminatı açığına düşürmeyecek şekilde, re'sen, üyenin kıymetli maden takas hesabına aktarılarak sistem tarafından yerine getirilir.
- 4) Sistem tarafından gerçekleşen re'sen aktarım temerrüt takas talimatları için sabah 08:45 itibariyle bir kere, erken takas işlemleri için erken takas talimatının oluşma anında, gün sonu takası için ise belirli aralıklar ile gerçekleşir. Takasbank ilgili saat ve aralıkları belirlemeye yetkilidir.
- 5) Üçüncü fıkra çerçevesinde, sistem tarafından re'sen aktarımın gerçekleşmediği durumlarda, takas yükümlülüklerinin tamamlanması amacıyla kıymetli madenin takas hesabına aktarım işleminin yapılabilmesi için üye tarafından kıymetli maden teminat çekme işlemi yapılır.
- 6) Kıymet takas alacaklarının ödenebilmesi için, teslim karşılığı ödeme prensibi çerçevesinde nakit yükümlülüklerinin yerine getirilmiş ve sistem tarafından ilgili mutabakatın yapılmış olması gerekir.
- 7) Kısmen yerine getirilen yükümlülükler karşılığında takası sonuçlandırılan kayıtlara ait serbestleşen kıymet alacakları da kısmi olarak ödenebilir. Takas alacak dağıtımları, dağıtım sırasındaki takas havuz bakiyeleri durumu ve üyelerin kalan yükümlülükleri dikkate alınarak yapılır.
- 8) Kıymetli maden takas alacakları üyelerin kıymetli maden teminat hesabına aktarılır.

Brüt Nakit Takas

MADDE 21- 1) Brüt nakit takas yükümlülükleri üyeler tarafından Takasbank nezdinde üye bazında açılan KMP Üye Brüt Takas Borcu Hesabı'na işbu Prosedür'deki saatler içerisinde yatırılır.

- 2) Kısmen yerine getirilen yükümlülükler karşılığında takası sonuçlandırılan kayıtlara ait serbestleşen nakit alacakları da kısmi olarak ödenebilir. Takas alacak dağıtımları, dağıtım sırasındaki üye takas havuz bakiyeleri durumu ve üyelerin kalan yükümlülükleri dikkate alınarak yapılır.
- 3) Nakit alacakları, üyelerin Takasbank nezdindeki 11 nolu "Üye Serbest Cari Hesabı"na alacak kaydedilir.
- 4) Alacaklı üye talep etmesi halinde; takas alacağı, üye tarafından bildirilmiş ve sisteme tanımlanmış olan Aracı Banka hesaplarına EFT/SWIFT aracılığıyla gönderilir.
- 5) Otomasyon dahilinde gönderilen EFT/SWIFT talimatları, sistemde tanımlı olan para birimi bazında asgari tutar dikkate alınarak gönderim gerçekleştirilir. Asgari tutarın altındaki talimatlar gönderilmek üzere bekletilirken, asgari tutara eşit veya asgari tutarın üstündeki talimatlar için otomasyon dahilinde gönderim gerçekleşir.
- 6) Alacak dağıtımı yapılan üyenin hesabına aşağıdaki saatlerden sonra aktarılan takas alacakları ertesi iş günü günbaşında sistemde tanımlı olan Aracı Banka hesabına gönderilir.

Para birimi	Aracı Bankaya talimat gönderim son saati
TL	*17:15
EUR	18:00
USD	18:00

(*) EFT kapanış son saatindeki değişiklikler bu saatin uygulamasında dikkate alınır.

Brüt kıymet takası

MADDE 22- 1) Brüt kıymet yükümlülükleri üyeler tarafından takas tarihinde işbu Prosedür'deki saatler içerisinde yerine getirilir.

- 2) Kıymet takası, üye kıymetli maden takas hesaplarından sistem tarafından mutabakatın yapılması ile sonuçlandırılır.
- 3) Üyelerin kıymetli maden cinsinden takasa konu yükümlülükleri; üyenin kıymetli maden teminat hesabından, sistem tarafından takas amaçlı teminat çekme işlemi yapılarak gerçekleştirilir. Takas talimatında yer alan kıymetli maden ve borç adedi dikkate alınarak, üyeyi takas sonrası işlem teminatı açığına düşürmeyecek şekilde, re'sen, üyenin kıymetli maden takas hesabına aktararak sistem tarafından yerine getirilir.
- 4) Sistem tarafından re'sen aktarılan temerrüt takas talimatları için sabah 08:45 itibariyle bir kere, erken takas işlemleri için erken takas talimatının oluşma anında, gün sonu takası için ise belirli aralıklar ile gerçekleşir. Takasbank ilgili saat ve aralıkları belirlemeye yetkilidir.
- 5) Üçüncü fıkra çerçevesinde, sistem tarafından re'sen aktarımın gerçekleşemediği durumlarda, takas yükümlülüklerinin tamamlanması amacıyla kıymetli madenin takas hesabına aktarım işleminin yapılabilmesi için üye tarafından kıymetli maden teminat çekme işlemi yapılır.
- 6) Kıymet takas alacaklarının ödenebilmesi için, teslim karşılığı ödeme prensibi çerçevesinde nakit yükümlülüklerinin yerine getirilmiş ve sistem tarafından ilgili mutabakatın yapılmış olması gerekir.
- 7) Kısmen yerine getirilen yükümlülükler karşılığında takası sonuçlandırılan kayıtlara ait serbestleşen kıymet alacakları da kısmi olarak ödenebilir. Takas alacak dağıtımları, dağıtım sırasındaki üye takas havuz bakiyeleri durumu ve üyelerin kalan yükümlülükleri dikkate alınarak yapılır.
- 8) Kıymetli maden takas alacakları üyelerin kıymetli maden teminat hesabına aktarılır.

Takas tarihi ve süresi

MADDE 23- 1) Piyasada gerçekleştirilen işlemlerin takası aynı gün (T+0) gerçekleştirilir. İleri valörlü işlemlerin takası ise valör tarihinde gerçekleşir.

- 2) Takas süreleri, belirlenirken Takasbank ve Piyasa'nın açık olduğu iş günleri dikkate alınır. Takas işlemlerine ilişkin saatler aşağıdaki gibidir.

Takas Tipi	İşlem Tipi	Başlangıç saati	Bitiş saati
Erken Takas	Net Takas Nakit Borç Kapatma	09:00	15:45
	Net Kıymetli Maden Borç Kapatma		
	Brüt Takas Nakit Borç Kapatma		
	Brüt Kıymetli Maden Borç Kapatma		
Gün Sonu Takası	Net Takas Nakit Borç Kapatma	16:00	17:00
	Net Kıymetli Maden Borç Kapatma		
	Brüt Takas Nakit Borç Kapatma		
	Brüt Kıymetli Maden Borç Kapatma		

- 3) Taraflarca kıymetli maden ya da nakit yükümlülüğün takas tarihinden önce yerine getirilerek takas işlemlerinin sonuçlandırılması mümkün değildir.
- 4) Takas süresi; takas, saklama, ödeme veya piyasa işletim sistemlerinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle Takasbank tarafından geçici olarak değiştirilebilir.
- 5) Resmi tatil günlerinde ve yarım iş günlerinde takas işlemi gerçekleştirilmez. Bu işlemlerin takası, izleyen iş gününde o günün işlemleri ile birleştirilerek gerçekleştirilir.
- 6) Piyasada işlem yapan üyelerimizin, USD ve EUR cinsinden nakit takas ve teminat yükümlülükleri kadar döviz muhabir bankaların hizmet vermediği tatil günlerinden bir önceki iş günü hesaplarında bulundurmaları gerekmektedir. Aksi halde; nakit borçlarının kapanmaması nedeniyle temerrüt durumu, nakit teminatların yatırılmaması sonucunda da piyasada işlem kısıtı oluşabilecektir.

Para birimi

MADDE 24 - 1) Takas işlemlerinden kaynaklanan nakit yükümlülüklerinin ödenmesinde işlemlerin gerçekleştiği para biriminin kullanılması esastır.

Netleştirme

MADDE 25- 1) Piyasa’da gerçekleştirilen işlemlerde net borç ve ya net alacak tutarının hesaplanmasında kıymetli maden ve para birimi bazında çok taraflı netleştirme yönteminin uygulanması esastır. Netleştirme sonucunda her kıymetli maden karşılığında, para birimi bazında nakit borç/alacak bilgilerini de içerecek şekilde takas talimatları oluşturulur. Üyelerin yükümlülükleri ise oluşturulan takas talimatları bazındadır. Portföy bazında günlük netleştirme uygulanır. Temerrüt hali dışında, takas günleri arasında yükümlülük ve alacaklar netleştirilemez. Prosedür’ün 22. Maddesi beşinci fıkrası saklıdır.

- 2) Piyasa katılımcıları kıymetli meden işlemlerini brüt takas yoluyla gerçekleştirebilirler. Brüt takasa konu işlemlerin takası işlem bazında gerçekleştirilerek netleştirme yapılmaz.

Piyasa'da yapılan işlemlerin düzeltilmesi

MADDE 26- 1) Piyasa'da yapılan işlemlere ilişkin düzeltme işlemleri üyelerin yazılı talimatları ile Takasbank tarafından gerçekleştirilir.

- 2) İşlem üzerinde yer alan hesap numarası alanında düzeltme yapılması mümkün olup, diğer alanlar üzerinde düzeltme talep edilemez.
- 3) Düzeltme işlemi, işlemin gerçekleştiği andan takas günü saat 15:59'a kadar yapılabilir.

Erken takas işlemleri

MADDE 27- 1) Kıymetli maden veya nakit alacaklarını takas süresi öncesinde almak isteyen üyeler erken takas taleplerini Takasbank sistemi üzerinden iletir.

- 2) Erken takas talebi; takas tarihi sistem tarihine eşit olan net ve brüt takas pozisyonları üzerinden talep edilir.
- 3) Üyenin gerçekleşmeyi bekleyen ve gerçekleşmiş erken takas talepleri, talep edebileceği pozisyonun ilgili tarafından (alış/satış) düşülerek mevcut talep edilebilir adedi sistem üzerinden üyeye gösterilir.
- 4) Erken takas talebini ileten üyenin işlemine karşılık karşı üye seçimi Borsa tarafından yapılır. Borsa erken takas talebi gerçekleştiren üyenin talebini karşılamak üzere bir veya birden fazla karşı üye seçebilir. Takiben, erken takas işlemi karşı üye/üyeler tarafından Takasbank sistemi üzerinden, önceden belirlenen süre içerisinde onaylanır. Karşı üye onayı zamanaşımına uğrayan veya reddedilen erken takas talepleri gerçekleşmez. Gerçekleşmeyen taleplerde, talep sahibi üye, talebini sistem üzerinden tekrar iletebilir.
- 5) 3 üncü fıkra çerçevesinde karşı üye onayı gerçekleşen erken takas taleplerinde, takas talimatlarının oluşması için, kıymet borçlusu durumundaki üyenin, aynı cins ve standartlarda kıymetli madenden, Borsa nezdinde bulunan üye kıymetli maden teminat hesabında yeterli miktarda bulunması gerekmektedir. Kıymet borçlusu üyenin ilgili kıymetli madenden teminat hesabında yeterli miktarda olması durumunda, erken takasa ilişkin takas talimatları ve takas amaçlı teminat çekme işlemi sistem tarafından oluşturulur.
- 6) Üyelerin erken takasa konu işlemlerinden doğan hak ve yükümlülükleri, Takasbank tarafından belirlenen ilgili nakit veya kıymet hesapları kullanılarak sonuçlandırılır. Yükümlülükler, kıymet borcu olan üyeler için Borsa nezdinde kıymetli maden takas hesapları, nakit borcu olan üyeler tarafından ise Takasbank nezdindeki nakit takas hesapları kullanılarak yerine getirilir.
- 7) Erken takas işlemlerinde kısmi takas yapılmaz. Gerçekleşmeyen erken takas yükümlülükleri normal gün sonu takasına dahil edilir. Yerine getirilmeyen erken takas talimatları için temerrüt hükümleri uygulanmaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Risk Yönetimi ve Teminatlandırma Esasları

Risk yönetimi

MADDE 28 - 1) Piyasa’da risk yönetimi Borsa’nın da görüşü alınarak oluşturulan esaslar çerçevesinde Takasbank tarafından yapılır. Risk yönetimi sistemi işlem öncesi, işlem anı ve işlem sonrası olmak üzere üç katmandan oluşur.

- 2) İşlem öncesi risk yönetimi, emirlerin işleme dönüşme ihtimalleri gözetilerek hesaplanan risk parametreleri vasıtasıyla teminat yeterliliğinin kontrolü uygulamasıdır.
- 3) İşlem öncesi risk yönetimi uygulamasında kullanılan parametreler Takasbank tarafından asgari 1 yıllık veri seti ve % 99 güven düzeyi kullanılarak belirlenir ve piyasa şartları da gözetilerek üç ayda bir gözden geçirilir. Gerekli görülmesi halinde Takasbank üç aylık sürenin bitimini beklemeden piyasa şartları doğrultusunda işlem öncesi risk parametresini revize edebilir. Belirlenen parametre genel mektup ile duyurulur.
- 4) İşlem öncesi risk yönetimi sisteminde birim teminat “bir” den büyük bir parametre kullanılarak ölçeklendirilebilir. Bir hesaba ilişkin ölçeklendirilmiş toplam marjin gereksinimini dikkate alarak hesaplanan teminat dengesi, işlem öncesi risk yönetimine esas olan teminat eksiği/fazlası olarak adlandırılır. İşlem öncesi risk yönetimine esas teminat eksiği olan hesaplar üzerinden pozisyon artırıcı emir iletimine izin verilmez. İşlem öncesi risk yönetimine esas teminat dengesi, PTRM ara yüzünden takip edilir. İşlem öncesi risk yönetimi sisteminde kullanılacak ölçeklendirme parametresi genel mektup ile duyurulur.
- 5) İşlem anı risk yönetimi, emrin işleme dönüştüğü anda yapılan teminat kontrolü sürecidir. Ayrıca teminat yatırma ve çekme işlemleri ile her türlü pozisyon değişimine neden olan işlem sonrası işlem anı risk yönetimi katmanında risk ve/veya teminat dengesi hesaplamaları yapılır. Bu süreç kendi içerisinde iki ayrı hesaplama bileşenini içerir.
  - a) Emir işleme dönüştüğü anda işlem öncesi risk yönetimi katmanında “PTRM Teminat Hesaplama Yöntemi” ile yapılan, anlık teminat yeterliliği hesaplaması.
  - b) İşlem anı risk yönetimi katmanında, işlem sonrası risk yönetimi esasları dikkate alınarak yapılan hesaplama.
- 6) İşlem öncesi risk yönetimi katmanında “PTRM Teminat Hesaplama Yöntemi” ile yapılan, anlık teminat yeterliliği hesaplaması, işlem anı risk yönetimi katmanında yapılan işlem sonrası risk yönetimi esaslarını dikkate alan nihai teminat yeterliliği hesaplaması tamamlanıncaya kadar geçerliliğini korur, hesaplamanın tamamlanması ile birlikte yerini yeni hesaplanan değere bırakır.
- 7) Gün içi risk hesaplamalarında teminatı yetersiz kalan hesabın mevcut tüm pasif emirleri Borsa işlem sisteminde otomatik olarak iptal edilir ve pozisyon artırıcı emir iletimi engellenir. Hesabın, teminat yatırarak ve/veya pozisyon azaltıcı işlem yaparak kullanılabilir teminat düzeyini yeterli hale getirmesi durumunda tekrar pozisyon artırıcı emir iletebilir.
- 8) İşlem öncesi risk yönetimi sistemi katmanında hesaplanan geçici değer, işlem anı risk yönetimi katmanında hesaplanan nihai değerden büyük olması dolayısıyla emir iletiminde meydana gelebilecek geçici blokajlar ve emir iptalleri dolayısıyla Takasbank sorumlu tutulamaz.

- 9) İşlem anında risk hesaplamaları yalnızca pozisyon değişimi olan hesaplar için yapılır. Teminat yatırma ve çekme işlemlerinde ise, risk hesaplamalarında güncelleme yapılmaz, teminat bakiyesi güncellenir ve sonuçlar PTRM sistemine aktarılır. Pozisyon ve teminat hareketi olmayan hesaplar için emir öncesi risk yönetimi sistemi ara yüzünde herhangi bir güncelleme yapılmaz.
- 10) İşlem sonrası risk yönetimi, Takasbank tarafından duyurulan zamanlarda, ilgili ana ait pozisyon ve teminat bakiyeleri ile bunlara ilişkin güncel fiyatlar kullanılarak yapılan risk ve teminat hesaplamalarını içerir.
- 11) İşlem sonrası risk yönetimi katmanında, bu Prosedür'ün "Teminatlandırma Yöntemi" başlıklı bölümünde yer alan esaslar çerçevesinde her hesap için portföy bazlı teminatlandırma yöntemi kullanılarak "bulunması gereken teminat" hesaplanır.
- 12) İşlem sonrası risk yönetimi sistemi katmanında yapılan hesaplama sonuçları BISTECH takas ekranlarına yansıtılır.
- 13) Piyasada gün sonlarında bulunması gereken teminat değerinin belirli bir oranı Takasbank tarafından sürdürme seviyesi olarak dikkate alınabilir. Gün sonu sürdürme seviyesine ilişkin oran, Takasbank tarafından piyasa şartları gözetilerek belirlenir ve genel mektup ile üyelere duyurulur. Takasbank, belirlenen oranın altında olmamak üzere Üyeler bazında farklı teminat oranları belirleyebilir.
- 14) Gün sonu risk hesaplamalarında sürdürme seviyesini aşarak teminatı yetersiz kalan hesaba teminat tamamlama çağrısı yapılır. Bu durumda Üyenin, toplam değerlendirilmiş teminat tutarını bulunması gereken teminat gereksinimi düzeyine yükseltilmesi beklenir.

ALTINCI BÖLÜM

Teminatlara İlişkin Esaslar

Üyelik Teminatı

MADDE 29 – 1) Takasbank'a olan aidat, ücret, komisyon ve benzeri yükümlülüklerin kendilerine verilen süre içerisinde yerine getirilmemesi durumunda ortaya çıkabilecek zararların telafisi amacıyla, Piyasa katılımcıları üyelik teminatı yatırır. Bu tutar Piyasa'da yaşanan gelişmeler dikkate alınarak Kurul'un onayı alınmak şartıyla Yönetim Kurulu tarafından yeniden belirlenebilir. Üyelik teminatı Türk Lirası olarak yatırılır. Üyelik teminatı Takasbank web sitesinde üyelere duyurulur.

- 2) Üyelerin birinci fıkra kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmemeleri durumunda, Takasbank ilgili tutarı üyelik teminatından tahsil eder. Tahsil işleminden sonra Üye, üyelik teminatını 3 iş günü içerisinde birinci fıkrada yer alan tutara tamamlar. Eksik tutarın tamamlanmaması halinde, ilgili tutar üyeden re'sen tahsil edilir.
- 3) Üyelğin sona ermesi durumunda, üyenin Takasbank'a olan tüm yükümlülüklerinin tasfiye edilmiş olması şartı ile üyelik teminatı iade edilir.

İşlem teminatı

MADDE 30 – 1) Üyelerden takas işlemleri nedeniyle ortaya çıkabilecek temerrütlerde kullanılmak üzere tutarı Takasbank tarafından belirlenen yöntemler çerçevesinde hesaplanan teminat alınır. Takas için alınan

teminatlar bir temerrüdün gerçekleşmesi ile bu temerrüdün çözülmesine kadar geçen sürede, temerrüde konu kıymetli madenin fiyat değişim riskinden etkilenilmemesini teminen üyelere tahsil edilir.

Başlangıç ve değişim teminatları

MADDE 31 - 1) Kıymetli Madenler Piyasası'nda hizmet verilen kıymetli madenlerin (altın, gümüş, platin ve paladyum) takas pozisyonlarından kaynaklanan risklerin karşılanması amacıyla üyelere başlangıç ve değişim teminatı talep edilir. Başlangıç teminatı, üyenin temerrüde düşmesi halinde, temerrüdün ortaya çıktığı andan çözümlenmesine kadar geçen sürede Piyasa'da meydana gelebilecek fiyat değişimlerini karşılamak için başlangıçta alınır. Değişim teminatı ise, riske baz teşkil eden fiyat besleme serisinin marjin fiyatının, pozisyon yönüne göre artırılmış ya da azaltılmış marjin fiyatı ile arasındaki fark kadar hesaplanan teminat gereksinimini ifade eder.

- 2) Başlangıç teminatına esas istatistiksel parametrelerin belirlenmesinde güven düzeyi %99, teminat değerleri ise yapılan işlemlerin alış/satış net pozisyonları, ilgili valör tarihine ait fiyat değişim aralığı (%) ve fiyat besleme serisi (FBS) değerlerine göre hesaplanır. Fiyat besleme serisi, her kıymetli maden çeşidi için belirlenen ayar ve ağırlık özellikleri dikkate alınarak risk hesaplamasına baz teşkil etmesi için oluşturulan seridir. Valörlü işlemlerde takasa kalan gün sayısına göre başlangıç teminatı yeniden hesaplanır. Belirlenen parametreler genel mektup ile duyurulur, Takasbank internet sitesinde yayımlanır ve piyasa şartları da gözetilerek üç ayda bir gözden geçirilir. Gerekli görülmesi halinde Takasbank üç aylık sürenin bitimini beklemeden piyasa şartları doğrultusunda risk parametrelerini revize eder.

Teminatlandırma yöntemi

MADDE 32- 1) Takasbank, portföy bazında teminatlandırma işlemlerinde portföy bazlı risk yönetimi algoritmasını baz alan BISTECH Marjin Yöntemi'ni kullanır.

- 2) BISTECH Marjin Yöntemi, aynı kıymetli madene ait pozisyonları kendi içinde gruplandırarak analiz eder. Takasbank, BISTECH Marjin Yöntemi'ni kullanarak teminat gereksinimini aşağıdaki adımlarla hesaplar:

- 1. Adım: Başlangıç Teminatı Hesaplaması
- 2. Adım: Değişim Teminatı (Alış/Satış Farkı Hesaplaması)
- 3. Adım: Toplam Teminat Gereksiniminin Hesaplanması

Kıymetli maden bazında risk analizi

MADDE 33 - 1) BISTECH Marjin Yöntemi risk analizini, kıymetli maden bazında yapar. Her bir kıymetli madenin riski diğer kıymetli madenlerden bağımsız bir şekilde hesaplanır. Bir kıymetli madenin riski başlangıç teminatı ve değişim teminatı (Alış/Satış Farkı Hesaplaması) toplamından oluşur.

- 2) Başlangıç Teminatı, kıymetli maden bazlı risk yönetimi algoritması tarafından, her bir kıymetli maden için Fiyat Değişim Aralığı (FDA) değerleri üzerine ilgili senaryoları kullanarak Risk Dizileri (Risk Arrays) hesaplaması sonucu belirlenen risk tipidir. Fiyat Değişim Aralığı, fiyat besleme serisi için oluşabilecek azami fiyat değişikliğini ifade eder.
- 3) Her bir kıymetli maden için hesaplanan risk dizileri, ilgili kıymetli maden özelinde yer alan sözleşmelerin fiyat besleme serisinin farklı fiyat senaryolarına göre söz konusu kıymetli maden için

oluşabilecek teorik kar/zarar rakamını gösteren değerdir. Risk dizileri aşağıdaki tabloda yer alan 16 standart senaryo kullanılarak hesaplanır. Bunlardan 15 ve 16 ncı senaryolara tekabül eden son ikisi, fiyat besleme serisinin fiyatında oluşabilecek uç hareketleri temsil etmektedir. Uç senaryoların diğer senaryolara göre baskın çıkmaması için, oluşan kar/zarar rakamı bir kapsama oranı olan %50 değeri ile çarpılır.

Senaryo	Fiyat Değişim Aralığı (Oran Olarak Fiyat Hareketi);	Senaryo	Fiyat Değişim Aralığı (Oran Olarak Fiyat Hareketi);
1	FDA Sabit	2	FDA Sabit
3	FDA 1/3 Yukarı	4	FDA 1/3 Yukarı
5	FDA 1/3 Aşağı	6	FDA 1/3 Aşağı
7	FDA 2/3 Yukarı	8	FDA 2/3 Yukarı
9	FDA 2/3 Aşağı	10	FDA 2/3 Aşağı
11	FDA 3/3 Yukarı	12	FDA 3/3 Yukarı
13	FDA 3/3 Aşağı	14	FDA 3/3 Aşağı
15	Aşırı Hareket Senaryosu: FDA % 200 Yukarı	16	Aşırı Hareket Senaryosu: Fiyat % 200 Aşağı

Başlangıç teminatının hesaplanması

MADDE 34 - 1) Başlangıç teminatı, söz konusu kıymetli madenin takasa konu toplam net alış/satış pozisyonunun ilgili valördeki fiyat değişim aralığı (FDA) değeri ve fiyat besleme serisi (FBS) fiyatıyla çarpılması sonucu elde edilen değerdir.

- 2) Her bir kıymetli maden için ayrı olarak başlangıç teminatları, belirlenen parametre değerleriyle hesaplanır ve toplam değer, başlangıç teminatı olarak yansıtılır.

Başlangıç Teminatı = Toplam Net Alış/Satış Pozisyonu(gr) * FDA Değeri(%) * FBS Fiyatı

Değişim teminatı ve toplam teminat gereksiniminin hesaplanması

MADDE 35 – 1) Kıymetli Madenler Piyasası BISTECH Marjin Yöntemi'nde değişim teminatı hesaplaması ilgili kıymetli madenin fiyat besleme serisi (FBS) değeri kullanılarak yapılır. Bu değer riske baz oluşturan

fiyat besleme serisinin marjin fiyatının, pozisyon yönüne göre artırılmış ya da azaltılmış marjin fiyatı ile hesaplanan fark kadar oluşan teminat gereksinimini ifade eder. Değişim teminatı toplam teminat gereksinimini artırıcı etki yapmaktadır.

- 2) Değişim teminatı, her kıymetli maden için ayrı olarak hesaplanır ve ilgili kıymetli madenlerin değişim teminatı değerleri toplanarak toplam değişim teminatı değeri bulunur.

Değişim Teminatı = Net Pozisyon Değeri(gr) * (FBS Fiyatı – A/S FBS)

- 3) Toplam teminat gereksinimi, başlangıç teminatının ve değişim teminatının toplamına eşittir

Toplam Teminat Gereksinimi = Başlangıç Teminatı + Değişim Teminatı

Gün içi teminat tamamlama çağrısı

MADDE 36 – 1) Gün içerisinde bir hesaba ilişkin teminat yetersizliğinin Takasbank tarafından belirlenen kriterleri aşması durumunda, söz konusu aşımaların giderilmesini teminen Takasbank tarafından gün içi teminat tamamlama çağrısı yapılabilir. Teminat tamamlama çağrısı sistem aracılığıyla yapılır; üyeye telefon ve/veya elektronik posta yoluyla bildirimde bulunulur.

- 2) Yapılması halinde teminat tamamlama çağrısına konu yükümlülüklerin, iki saat içerisinde yerine getirilmesi gerekir. Bu süre zarfında yerine getirilemeyen yükümlülükler için temerrüt hükümleri uygulanır.
- 3) Gün içi teminat tamamlama çağrısına ilişkin kriter, Takasbank tarafından piyasa şartları, marjin konsantrasyonu, teminat tamamlama çağrısının başlangıç teminatı ya da değişim teminatı kaynaklı olup olmadığı ve hesabın nominal/oransal açık miktarları gibi hususlar göz önüne alınarak belirlenir.
- 4) Gün içi teminat tamamlama çağrısına konu hesaplar, teminat yatırma ve/veya bulunması gereken teminat değerini azaltıcı işlem yapılması yoluyla gün içi teminat tamamlama çağrısı statüsünden çıkabilirler.
- 5) Gün için teminat tamamlama çağrısını takip eden 2 saat içerisinde gerçekleşen risk hesaplama anlarının herhangi birinde teminat eksiği bulunmayan hesapların, gün içi teminat tamamlama yükümlülüğü sona erdirmiş sayılır. Ayrıca yatırılan toplam teminatın risk hesaplama anlarındaki değerlendirilmiş tutarının, gün içi teminat tamamlama yükümlülüğü tutarından fazla olması durumunda veya gün için teminat tamamlama çağrısını takip eden 2 saat içerisindeki risk hesaplama anlarında hesaplanan bulunması gereken teminat tutarında gerçekleşen azalış tutarı ile değerlendirilmiş teminat tutarında gerçekleşen artışın toplamının söz konusu gün içi teminat tamamlama yükümlülüğünden fazla olması durumunda teminat tamamlama çağrısı kapatılmış sayılır.
- 6) Takasbank teminat tamamlama çağrısına konu tutarın belirlediği kriterleri aştığı durumlarda, çağrıya konu hesaplar üzerinden pozisyon artırıcı emir iletimini engelleyebileceği gibi bekleyen emirleri de iptal edebilir.

Gün sonu teminat tamamlama çağrısı

MADDE 37 - 1) Saat 18:00 (yarım günlerde 13:00) itibarıyla teminat tutarı sürdürme seviyesinin altına düşen hesaplar için gün sonu teminat tamamlama çağrısı yapılır.

- 2) Bu tutar takas terminalleri aracılığı ile Üyelere bildirilir. Teminat tamamlama çağrısının sistem aracılığı ile gönderilmesi durumunda, başkaca bir ihbar ve bildirim gerek kalmaksızın üyenin çağrışı aldığı kabul edilir. Üyenin sorumluluğu, Takasbank tarafından yapılan teminat tamamlama çağrısının üyeye ulaştığı anda başlar.
- 3) Üyeler teminat tamamlama çağrısı yükümlülüklerini bir sonraki iş günü en geç saat 15:00'a kadar yerine getirmek zorundadırlar. Bu süre zarfında yerine getirilemeyen yükümlülükler için temerrüt hükümleri uygulanır. Yarım iş günlerinde teminat tamamlama son saati 11:00'dır.
- 4) Teminat tamamlama çağrısı bulunan veya temerrüde düşmüş hesaplar, pozisyonların takasının gerçekleşmesi, teminat yatırma ve/veya bulunması gereken teminat değerini azaltıcı işlem yapılması yoluyla teminat tamamlama çağrısı veya temerrüt statüsünden çıkabilirler.
- 5) Teminat tamamlama çağrısını takip eden işgünü, risk hesaplama anlarının herhangi birinde teminat eksiği bulunmayan hesaplar, teminat tamamlama veya temerrüt yükümlülüğünü sona erdirmiş sayılır. Ayrıca yatırılan toplam teminatın değerlendirilmiş tutarının, teminat tamamlama yükümlülüğünden fazla olması durumunda veya gün içerisinde bulunması gereken teminat tutarında gerçekleşen azalış tutarı ile değerlendirilmiş teminat tutarında gerçekleşen artışın toplamının bir önceki iş günü sonunda hesaplanan teminat tamamlama yükümlülüğünden fazla olması durumunda, hesap gün içi tüm risk hesaplama anlarında teminat yetersizliğinde bile olsa teminat tamamlama çağrısı ya da temerrüt kapatılmış sayılır.
- 6) Takasbank teminat tamamlama çağrısına konu tutarın belirlediği kriterleri aştığı durumlarda, çağrıya konu hesaplar üzerinden pozisyon artırıcı emir iletimini engelleyebileceği gibi bekleyen emirleri de iptal edebilir.

Teminat olarak kabul edilebilecek kıymetler ve kompozisyon limitleri

MADDE 38 - 1) Üyeler tarafından, teminat yükümlülüklerinin yerine getirilmesi amacıyla aşağıdaki varlıklar kullanılabilir.

- a) Nakit Türk Lirası
  - b) Konvertibl Döviz (USD, EUR,GBP),
  - c) Devlet İç Borçlanma Senedi,
  - ç) T.C. Hazinesi Varlık Kiralama A.Ş. Tarafından İhraç Edilen Kira Sertifikaları,
  - d) Teminat mektubu(TL, USD, EUR)
  - e) Kıymetli maden
  - f) T.C. Hazine Dış Borçlanma Araçları (Eurobond)
- 2) Teminat mektubu ve kıymetli madenler Borsa İstanbul'a tevdi edilir.
  - 3) Teminat değerlendirme sürecinde varlık bazında grup limiti %100 olarak uygulanır.
  - 4) Takasbank Yönetim Kurulu teminat olarak kabul edilecek yeni varlıklar için grup limitleri belirlemeye veya bu Prosedür ile belirlenmiş olanlar da dahil grup limitlerinde değişiklik yapmaya yetkilidir.
  - 5) Uygulanması durumunda grup limitleri toplam yatırılmış teminat üzerinden hesaplanır.

Değerleme katsayıları

MADDE 39 - 1) Teminatlara uygulanacak, kesinti oranlarını yansıtan, değerlendirme katsayılarının hesaplanmasında Takasbank tarafından uygun görülen parametrik, parametrik olmayan veya simülasyon

tabanlı istatistiksel yöntemler kullanılır. Teminat değerlendirme katsayılarının belirlenmesinde, ilgili varlığın Takasbank tarafından değerlendirilen kredi riski, vadesi, olağanüstü piyasa koşullarındaki volatilitesi, likiditesi ve varsa kur riski dikkate alınır.

- 2) Kıymetli madenler ve konvertibl döviz ayırık olmak üzere yapılacak hesaplamalarda kullanılacak istatistiksel güven düzeyi %99,90'a, kullanılacak likidite etme süresi ise 2 iş günü olarak dikkate alınır. Hesaplamalarda kullanılacak tarihsel verinin 1 yıldan az olmaması esastır. Yeterli veya hiç tarihsel verinin bulunmadığı varlıklar için değerlendirme katsayıları, benzer niteliklere sahip varlıklar için hesaplanan katsayılar kıyas alınarak belirlenir.
- 3) İşlem teminatı olarak kabul edilebilecek Türk Lirası dışı kıymetlerin teminat değerlerinin hesaplanmasında aşağıdaki değerlendirme katsayıları esas alınır.

Teminat Çeşidi	Değerleme Katsayısı
Türk Lirası	100%
Konvertible Döviz (USD-EUR-GBP)	100%
Kıymetli Maden	100%
Teminat mektubu (TL-USD-EUR)	100%
Devlet İç Borçlanma Senedi	91%
T.C. Hazinesi Varlık Kiralama A.Ş. Tarafından İhraç Edilen Kira Sertifikaları	88%
T.C. Hazine Dış Borçlanma Araçları (Eurobond)	83%

İşlem teminatlarının değerlerinin güncellenmesi

MADDE 40 - (1) Teminat olarak kabul edilen varlıklar, güncel piyasa fiyatları ile değerlendirilmelerini teminen Takasbank tarafından belirlenen fiyatlar üzerinden gün içerisinde risk hesaplama anlarında, teminat yatırma ve çekme işlemlerinde ve her işlem günü sonunda değerlemeye tabi tutulur. Teminat tamamlama çağrısı kapatma son saatinde çalışan risk hesaplama anında ise önceki gün sonu fiyatları ile değerlendirilir.

Değerleme	Değerleme Kriteri	Açıklama
Döviz	Gün İçi: Bankalararası Piyasa Alış - Satış kotasyonu ortalaması Gün Sonu: TCMB Döviz Alış Kuru	Gün sonu akşam 18:00'deki risk hesaplama anı dahil olmak üzere gün içi boyunca Bankalararası Piyasa kurları ortalaması, gün sonu risk hesaplama anında ise TCMB tarafından 15:30'da yayınlanmış olan alış kuru.

Hazine Bonosu ve Devlet Tahvilleri - Sukuk	Gün İçi: Takasbank verim eğrisi kullanılarak belirlenen teorik fiyat ya da TCMB Fiyatları. Gün Sonu: Takasbank gün sonu verim eğrisi kullanılarak belirlenen teorik fiyat ya da TCMB Fiyatları	DİBS/Sukuk: Borsa Borçlanma Araçları Piyasası'nda işlem gören kuponuz ve sabit kuponlu tahvillerden oluşan verim eğrisi ile hesaplanan fiyatlar ile bu fiyatlara ulaşamadığında ise TCMB tarafından belirlenen Devlet İç Borçlanma Senetlerinin gösterge niteliğindeki günlük değerleri kullanılarak değerlendirir. Değerlemede kullanılan değerler, gün içi risk hesaplama anlarında güncellenen verim eğrisi paralelinde değişkenlik gösterebilir.
Eurobond	Gün İçi: Takasbank verim eğrisi kullanılarak belirlenen teorik fiyat ya da Takasbank tarafından belirlenen fiyat Gün Sonu: Takasbank verim eğrisi kullanılarak belirlenen teorik fiyat ya da Takasbank tarafından belirlenen fiyat	İşlem gören Euro tahvillerden oluşan verim eğrisi ile hesaplanan fiyatlar ile verim eğrisi oluşturulmadığı durumda Takasbank tarafından belirlenen fiyat.
Borsalarda İşlem Gören Standartta Altın, Gümüş, Platin ve Paladyum	Gün İçi: Hesaplama anı öncesinde BİAŞ KMP'de gerçekleşen son işlem fiyatı. Gün Sonu: BİAŞ KMP günsonu bülten fiyatı.	Borsa Kıymetli Madenler Piyasası'nda T+0 valörlü işlemler için oluşan USD/ONS fiyatın ile önceki gün sonu TCMB döviz alış kuru kullanılarak hesaplanan fiyat ile değerlendirir. Eğer işlem gerçekleşmemişse, teorik fiyat yada bir önceki seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat kullanılabilir.

- 2) Değerlemeye konu fiyatlar, Takasbank tarafından gün içerisinde Takasbank Entegrasyon Menüü üzerinde yer alan Geçerli Teminat Raporu aracılığıyla ilan edilir. Takasbank tarafından teminat olarak kabul edilmekte olan varlıkların değerlemesinde kullanılacak teorik fiyatlama formülleri ve yöntemleri Takasbank internet sitesinde yayınlanır.

İşlem teminatlarının kullanımı

MADDE 41 - 1) Borsa nezdinde saklanan teminat mektubu ve kıymetli maden cinsinden işlem teminatları ile Takasbank nezdinde saklamada bulunan diğer işlem teminatları üyenin takas işlemleri nedeniyle diğer üyelere olan yükümlülüklerin yerine getirilmesinde kullanılır.

- 2) Üyenin temerrüdü nedeniyle ya da ilgili mevzuat veya sözleşme hükümlerinde öngörülen nedenlerle teminatlardan, alacakların karşılanması söz konusu olduğunda Takasbank, herhangi bir ihbar veya ihtarda bulunma, süre verme, adli veya idari merciden izin ya da onay alma, teminatın açık artırma ya da başka bir yol ile nakde çevrilmesi gibi herhangi bir ön şartı yerine getirme yükümlülüğü olmaksızın, teminat konusu malvarlığını, borsa veya teşkilatlanmış diğer bir piyasada kote ise piyasada satarak satım bedelinden alacağını karşılama veya bu araçların değerini borçlunun yükümlülüklerinden mahsup etme hakkına sahiptir.
- 3) Üyenin teminata bulunan kıymetlerine, nakde tahvil kabiliyetinin yüksekliği esas alınarak en likit varlıktan, likiditesi en düşük olan varlığa sıralamasıyla re'sen başvurulur.
- 4) Takasbank tarafından teminata başvurulması durumunda Takasbank nezdinde saklanan teminatlara doğrudan başvurulur. Borsa nezdinde saklanan teminatlarda ise Borsa'ya verilecek talimat doğrultusunda Borsa tarafından gerekli işlemler ivedilikle yerine getirilir.
- 5) Takasbank, yükümlülüklerin yerine getirilmesi şartıyla, teminatları hakları ile birlikte Üye talebi doğrultusunda iade eder.

Teminatların izlenmesi ve yönetimi

MADDE 42- (1) Takasbank'ın, teminat olarak aldığı malvarlığı değerleri üzerindeki hak ve yetkisi hiçbir şekilde sınırlandırılmaz. Teminat konusu mal varlığı değerleri üzerinde, üyenin herhangi bir sebeple tasarruf yetkisinin bulunmaması Takasbank'ın iyi niyetli aynı hak iktisabına engel olmaz. Teminat konusu mal varlığı değerleri üzerinde üçüncü kişilerin istihkak ya da sınırlı aynı hak iddiaları Takasbank'a karşı ileri sürülemez.

Teminat yatırma veya çekme işlemleri

MADDE 43- 1) Teminat olarak kabul edilebilecek varlıklara ilişkin (teminat mektubu ve kıymetli maden cinsinden teminatlar hariç olmak üzere) yatırma, çekme işlemleri üye ekranlarından veya Takasbank'a verilecek olan yazılı talimat ile yapılabilir. Bu hesaplara doğrudan işlem yapılamaz.

- 2) Teminat yatırma çekme işlemleri üye serbest hesaplarından veya hesaplarına elektronik virman yapılması suretiyle gerçekleştirilir.
- 3) Üyenin talep etmesi halinde; çekilen nakit teminat tutarı, üye tarafından bildirilmiş ve sisteme tanımlanmış olan Aracı Banka hesaplarına EFT/SWIFT aracılığıyla otomatik olarak gönderilir.
- 4) Teminat mektubu ve kıymetli maden cinsinden teminatlar fiziken Borsa nezdindeki teminat hesabına bırakılarak/alınarak teminat yatırma ve çekme işlemleri gerçekleştirilir.
- 5) Teminat bazında yatırma, çekme son saatleri aşağıdaki gibidir:

İşlem Teminatı Olarak Kabul Edilebilecek Varlıklar	Tam Gün Yatırma Son Saati	Yarım Gün Yatırma Son Saati	Tam Gün Çekme Son Saati	Yarım Gün Çekme Son Saati
Nakit Türk Lirası	19:00	12:45	15:40	11:40

Konvertible Döviz (USD/EUR/GBP)*	19:00	12:45	19:00	12:45
DİBS	19:00	12:45	19:00	12:45
T.C. Hazine Varlık Kiralama A.Ş. Tarafından İhraç Edilen Kira Sertifikaları	19:00	12:45	19:00	12:45
Borsa İstanbul'da İşlem Gören Her Türlü Kıymetli Maden	19:00	12:45	19:00	12:45

(* Üyelerin vermiş oldukları talimatlar çerçevesinde Takasbank sistemine tanımlı Aracı Bankalarına, teminat fazlasının gönderimine ilişkin son saatler aşağıda belirtilmektedir.

Para birimi	Teminat çekme son saati (Aracı Banka Hesabına)
TL	15:40
EUR	16:15
USD	16:30
GBP	12:00

- 6) Teminat yatırmaya ve TL dışındaki teminatların çekilmesine ilişkin son saatler Takasbank nezdindeki hesaplar arasındaki aktarım içindir. Takasbank dışında veya dışına aktarımlar için ilgili ödeme sistemi/saklama kurumu operasyon iş kuralları uygulanır.

Nakit teminatların nemalandırılması

MADDE 44- 1) Üyeler tarafından tesis edilen Türk lirası teminatları, zorunlu karşılık olarak tesis edilecek kısmı düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden, kredi riski ve likidite koşulları dikkate alınarak, Takasbank tarafından mümkün olan en iyi koşullarla nemalandırır. Nemalandırma işlemi, Takasbank limitleri dâhilinde yapılır.

- 2) Nemalandırılma sonucu elde edilen brüt nema tutarlarından, vergi ve diğer yasal yükümlülükler ile Takasbank komisyonu düşülür.
- 3) Tam iş günlerinde 15:40, yarım iş günlerinde 11:40'tan sonra Takasbank'a teminat olarak yatırılan nakit Türk Lirası teminatlar nemalandırılmaz.
- 4) Brüt nema üzerinden yasal kesintiler ve nema komisyonu nema dağıtımını esnasında gerçekleştirilir.

- 5) Nema istemeyen üyeler için nemalandırma işlemi yapılmaz. Takas sisteminde nemalandırma son saatine kadar yapılan değişiklikler aynı gün için geçerli olacaktır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Temerrüt İşlemlerine İlişkin Esaslar Temerrüt esasları

MADDE 45 - 1) Aşağıdaki durumların varlığı halinde, başkaca bir ihbara gerek kalmaksızın ilgili üyenin temerrüde düştüğü kabul edilir ve temerrüt hükümleri uygulanır.

- a) Takasbank tarafından yapılan teminat tamamlama çağrılarının, işbu Prosedür'de belirlenen süre içerisinde yerine getirilmemesi,
  - b) Takas işlemlerine ilişkin yükümlülüğün işbu Prosedür'de belirlenen saate kadar yerine getirilmemesi,
  - c) Prosedür'ün 41 inci maddesi kapsamında üyenin yükümlülüklerinin Takasbank tarafından tasfiye edilmesine karar verilmesi,
- 2) Temerrüt halinde, Takasbank tarafından üyenin ilgili hesaplarındaki teminatlarını çekmesine izin verilmeyebilir. Bu konudaki karar Takasbank tarafından temerrüdün büyüklüğü, teminat hesaplarında var olan fazla/eksik teminat tutarları ve piyasa şartları gözetilerek verilir. Takasbank temerrüt büyüklüğünü ve piyasa şartlarını gözeterek, üyenin hesapları üzerinden emir iletiminin engellenmesini ve bekleyen emirlerin, emir defterinden silinmesini Borsa'dan isteyebilir.
- 3) Erken takas bitiş saatine kadar yerine getirilmeyen yükümlülükler için temerrüt hükümleri uygulanmaz.
- 4) Takasbank tarafından üyeye temerrüt halini sona erdirmesi için en fazla temerrüt tarihini takip eden iş günü saat 12:00'a kadar süre verilebilir. Verilen süre sonuna kadar temerrüt halinin sona erdirilmemesi halinde Borsa'nın ileticeği talimat ve güncel fiyat bilgisi ile temerrüde düşen üyeye ait fiyat farkı kaynaklı mağduriyet tutarı hesaplanır. Hesaplanan mağduriyet tutarı, temerrüde düşen üyenin/üyelerin cari hesap bakiyeleri kullanılarak Takasbank tarafından re'sen tahsil edilir. Bakiyenin yetersiz olması durumunda kalan borç tutarının ödenmemesi riskine karşı, borç tutarını karşılayacak miktardaki işlem teminatı blokeye alınır, temerrütlü takas talimatlarına konu işlem iptal edilerek, ilgili takas pozisyonları kapatılır.
- 5) Nakit yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde üyenin ilgili nakit borç kapatma hesabına aktarım saati, kıymet yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde Borsa nezdindeki takas havuz hesabına aktarıldığı saat borç kapatma saati olarak esas alınır.

Kıymet temerrüdü

MADDE 46- 1) Takas işlemlerinde, kıymet teslimle yükümlü üyenin temerrüdü durumunda, alacaklı üyeye Takasbank tarafından takasa konu kıymetin teslimatı esastır. Kıymet takas borçlusunun temerrüt hükümleri saklı kalmak üzere, kıymet borcu kısmen veya tamamen temin edildiği takdirde, alacak dağıtım işlemi ilgili brüt veya net kıymet takası düzenlemesine göre yapılır.

2) Kıymet temerrüdü durumunda 48 inci madde kapsamında temerrüt faizi uygulanır. Kıymet alacaklıya 53 üncü madde kapsamında mağduriyet ödemesi yapılır.

Nakit temerrüdü

MADDE 47- 1) Nakit borcu kısmen veya tamamen kapatıldığı takdirde aynı gün içerisinde takas alacaklısına ödeme yapılması esastır. Nakit takas borçlusunun temerrüt hükümleri saklı kalmak üzere, nakit borcu kısmen veya tamamen temin edildiği takdirde, alacak dağıtım işlemi ilgili Brüt veya Net nakit takas düzenlemesi çerçevesinde yapılır. Verilen süre sonuna kadar temerrüt hali sona ermemiş ise Takasbank tarafından takas tamamlanmamış temerrütlü takas talimatları iptal edilerek, açık kalan temerrütlü takas pozisyonları kapatılır.

2) Nakit temerrüdü durumunda 48 inci madde hükümleri uyarınca temerrüt faizi uygulanır. Nakit alacaklısına 53 üncü madde kapsamında mağduriyet ödemesi yapılır.

3) Nakit borçlusu söz konusu nakdi temerrüt halinin sona erdirilmesi için verilen son saate kadar ödemekle yükümlüdür.

4) Nakit temerrüdüne düşen üyenin/üyelerin yerine getirmedikleri nakit borç sebebiyle Borsa ve/veya Takasbank'ın herhangi bir maddi kayba uğraması durumunda, nakit temerrüdüne düşen üye/üyelerden ilgili nakit kayıp tutarı, nakit temerrüt yükümlülükleri oranında tahsil edilir.

5) Nakit temerrüt borçlusu üye temerrüt tutarını Prosedür'ün 48 ve 49 uncu maddeleri kapsamında hesaplanacak olan temerrüt faizi ile birlikte ödemekle yükümlüdür.

Temerrüt faizi

MADDE 48- 1) Takas ve teminat yükümlülüklerini belirlenen saatten sonra yerine getiren üyelerden temerrüt faizi, yasal yükümlülükleri ile birlikte tahsil edilir.

2) Temerrüt faizinin hesaplanmasında, temerrüde düşülen tarih ile yükümlülüğün yerine getirildiği tarih arasındaki süre dikkate alınır.

3) Temerrüde düşen üyeye, yerine getirilmeyen yükümlülük tutarının; BİAŞ Repo Ters Repo Pazarı, , TCMB Bankalararası Para Piyasası'nda veya Takasbank Para Piyasası'nda oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının Prosedür ile belirlenen katsayılar esas alınarak hesaplanacak tutarı kadar temerrüt faizi uygulanır. Temerrüdün Borsa, Takasbank ve TCMB sisteminde oluşan sorunlardan kaynaklanması durumunda temerrüt faizi uygulanmaz.(4) Takasbank, borcun kısmen veya tamamen ifa edilmemesinden dolayı temerrüt faizini aşan bir zarara uğramışsa, bu zarar temerrüde düşen üye tarafından tazmin edilir.

Temerrüt faizinin hesaplanması

MADDE 49 - 1) Temerrüt matrahı; nakit yükümlülükler için gecikmeli olarak kapatılan tutar olup, kıymetli maden yükümlülükleri için gecikmeli olarak kapatılan kıymetli maden adedi ile ilgili kıymetli maden cinsi için 2 nci fıkrada yer alan fiyatın çarpılması ile bulunan tutardır.

2) Sistemde altın için, piyasada belirli standartlara sahip ürünlerde gerçekleşen son işlem fiyatının temerrüte düşülen ürün için ağırlık ve ayar özellikleri dikkate alınarak hesaplanmış takas günü USD fiyatı kullanılır. Diğer kıymetli madenler için veri yayın kuruluşları tarafından yayımlanan güncel uluslararası kıymetli maden fiyatlarının temerrüde düşülen ürün için ağırlık ve ayar özellikleri dikkate alınarak hesaplanmış takas günü USD fiyatları kullanılır.

3) Temerrüt faiz tutarı:

$$\text{Matrah} * (\text{baz faiz}/100) * \text{gün}/360 * \text{katsayı}$$

formülü ile hesaplanır ve varsa yasal yükümlülükler eklenir.

- 4) Yükümlülüğünün takas gününde takas son saatinden sonra, yerine getirilmesi halinde katsayı 0,5 (yarım), izleyen günlerde yerine getirilmesi halinde ise katsayı 2 (iki) olarak uygulanır.
- 5) Temerrüde düşen üyeye, temerrüdün kapatılması için süre verilmesi durumunda, temerrüt faiz tutarının hesaplanmasında temerrüde düşme anı dikkate alınır.
- 6) Temerrüt faiz tutarı, Türk Lirası olarak tahakkuk ettirilir. İlgili yabancı para biriminin Türk Lirası'na çevrilmesinde TCMB tarafından ilan edilen döviz alış kuru kullanılır.

Fiyat Farkı Kaynaklı Mağduriyetin Hesaplanması

MADDE 50 - 1) Mağdur üyenin fiyat farkı kaynaklı mağduriyet tutarının hesaplanması, güncel fiyatların Borsa'dan temin edilmesi sonrasında, Takasbank tarafından gerçekleştirilir.

- 2) Borsa'dan temin edilen fiyatın temerrütlü işleme konu para birimi üzerine oluşan fiyat dışında farklı bir para birimine dayalı fiyat olması durumunda bir gün önce açıklanan TCMB döviz satış kuru ile temin edilen güncel fiyat para birimi, temerrütlü işleme ilişkin para birimine dayalı fiyata dönüştürülür. Fiyatların ağırlık birimi birbirinden farklı ise ağırlık birimi de temerrüt eden kıymetin ağırlık birimine dönüştürülür.
- 3) Temin edilen güncel fiyat, temerrütlü işleme ilişkin kıymetli madenin adet, ayar ve ağırlık bilgileri ile çarpılarak mağdur üyenin işleminin güncel fiyatlar üzerinden tutarı hesaplanır.
- 4) Kıymet satıcısının temerrüdü durumunda temin edilen güncel fiyat üzerinden hesaplanan tutarın mağdur üyenin mağduriyete konu işlem tutarından daha yüksek olması, nakit borçlusunun temerrüdü durumunda temin edilen güncel fiyat üzerinden hesaplanan tutarın mağdur üyenin mağduriyete konu işlem tutarından düşük olması durumunda tutarlar arasındaki fark fiyat farkı kaynaklı mağduriyet tutarıdır.
- 5) Hesaplanan tutar, TCMB döviz satış kuru ile çarpılarak TL para birimine çevrilir.

Tahakkuk, bildirim ve tahsilat

MADDE 51- 1) Temerrüt faiz tutarı ile diğer yasal yükümlülükler, üyenin geç yerine getirmiş veya ilgili gün sonunda yerine getirmemiş olduğu yükümlülükleri baz alınarak günlük olarak hesaplanır ve bulunan tutar bunu takip eden ikinci iş günü tahakkuk ettirilir.

- 2) Tahakkuk eden temerrüt faiz tutarı diğer yasal yükümlülükler ile birlikte tahakkuk tarihinden itibaren 3 iş günü içerisinde ödenir.
- 3) Tahakkuk ettirilen temerrüt faiz tutarının bildirim üye ekranları aracılığı ile elektronik ortamda yapılır. Bildirimin elektronik ortamda gönderilmesini müteakip üyenin başkaca bir ihbar veya bildirim gerek kalmaksızın bildirim aldığı kabul edilir.
- 4) Tahakkuk ettiği halde süresi içinde üye tarafından yatırılmayan temerrüt faiz tutarı ve diğer yasal yükümlülükler, takip eden iş günü üyenin serbest hesabından Takasbank tarafından re'sen tahsil edilir. Tahsil edilemediği takdirde temerrüt yönetim sürecine ilişkin Prosedür'ün 48 ve 49 uncu maddesi hükümleri çerçevesinde faiz tutarı ve diğer yasal yükümlülükler de tahsil edilir.
- 5) Fiyat farkı kaynaklı mağduriyet tutarı temerrüt tarihinden sonraki iş günü 12:00 itibarıyla hesaplanarak elektronik ortamda temerrüt eden üye/üyelere bildirilir. Bildirimin elektronik ortamda

gönderilmesine müteakip üyenin başkaca bir ihbara veya bildirim gerekliliği bildirimi aldığı kabul edilir.

- 6) Fiyat farkı kaynaklı mağduriyet ödemesi, temerrüt eden üye/üyeler tarafından, bildirimden itibaren 3 iş günü içerisinde ödenir. Tahsilatı gerçekleştirilen tutarlar, mağdur üyelerin serbest hesaplarına aynı gün içerisinde aktarılır. Süresi içerisinde ödenmeyen fiyat farkı kaynaklı mağduriyet tutarları Prosedür'ün 41 inci maddesindeki hükümler çerçevesinde tahsil edilir.
- 7) Mağdur üyeye ödenecek fiyat farkı kaynaklı mağduriyet tutarı, ilgili sözleşmenin işlem teminatı tutarı ile sınırlıdır.

Takasbank Temerrüt Yönetim Komitesi

MADDE 52- 1) Temerrüde düşen üyenin, Takasbank'a yapacağı itirazlar Temerrüt Yönetim Komitesi tarafından değerlendirilir.

Mağduriyet Ödemesi

MADDE 53- 1) Taahhüdünü yerine getirmede temerrüde düşen üye nedeniyle takas günü kendisine teslim veya ödeme yapılamayan üyeye beşinci fıkrada yer alan koşullarda mağduriyet ödemesi yapılır. Ancak aynı gün içerisinde gecikmeli olarak yapılan teslim ve ödemeler için mağduriyet ödemesi yapılmaz.

- 2) Mağduriyet ödemesi yapılması için üye talebi aranmaz. Ancak mağduriyet ödemesi almak istemeyen üyenin, bu talebini yazılı olarak Takasbank'a bildirmesi halinde kendisine ödeme yapılmaz.
- 3) Temerrüde düşen Üye nedeniyle kendisine ödeme veya teslim yapılamayan üyeye gecikilen günler karşılığı olarak, temerrüde düşen üyeden tahsil olunan temerrüt faizinin 2/3'ü mağduriyet ödemesi olarak ödenir. Temerrüt faizi tahsil edilmemesi halinde herhangi bir mağduriyet ödemesi de yapılmaz. Mağduriyet tutarları günlük bazda hesaplanır.
- 4) Mağduriyet ödemesi üyelerin serbest cari hesaplarına yapılır.
- 5) Mağduriyet ödemesinin yapılabilmesi için;
  - a) Temerrüde düşen üyenin yazılı itirazda bulunmuş olması halinde itirazının geçersiz kabul edilerek temerrüt faizinin tahsiline karar verilmiş olması,
  - b) Temerrüdün Borsa, Takasbank ve TCMB sisteminde oluşan sorunlardan kaynaklanmaması,
  - c) Alacaklı üyenin, takas yükümlülüklerini zamanında yerine getirmiş olması, gerekir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler Ücret ve komisyonlar

MADDE 54 - 1) Prosedür kapsamında verilen hizmetlere ilişkin ücretler, Yönetmeliğin 61inci maddesinde yer alan esaslar çerçevesinde belirlenerek üyelere duyurulur.

- 2) Ücret işlemin niteliğine göre işlem esnasında veya aylık olarak tahakkuk ettirilir ve üyenin Takasbank nezdindeki hesaplarından tahsil edilir.
- 3) Tahakkuk tarihinden itibaren 3 iş günü içerisinde itiraz edilmeyen komisyon tutarı kabul edilmiş sayılır.
- 4) Süresi içerisinde ödenmeyen komisyonlar üyelerin serbest cari hesabından re'sen tahsil edilir.

Disiplin hükümleri

MADDE 55 - 1) Bu Prosedürde belirlenen yükümlülöklere uymayan üyeler hakkında Merkezi Takas Yönetmeliği'nin yedinci bölümünde yer alan disiplin hükümleri uygulanır.

Prosedürde hüküm bulunmayan hallerde uygulanacak hükümler

MADDE 56 – 1) Prosedürde hüküm bulunmayan hallerde Merkezi Takas Yönetmeliği ve Yönerge hükümleri uygulanır.

Yürürlük

MADDE 57- 1) Prosedür duyurulduđu tarihte yürürlüđe girer.

Yürütme

MADDE 58 - 1) Prosedür hükümlerini Genel Müdür yürütür.

Ek.1: Aracı Bankalar Bildirim Formu

Piyasa üyeleri tarafından Borsa İstanbul A.Ş. Kıymetli Madenler Piyasası işlemlerinden kaynaklanan piyasa alacaklarının gönderilmesinde ve Teminat Çekme İşlemlerinde Kullanılacak Aracı Banka Hesap Numaralarının, İstanbul Takas Ve Saklama Bankası A.Ş.'ye bir talimat ile yazılı olarak bildirilmesinde yer alması gereken bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Her bir para birimi cinsinden **en az 1, en çok 5 adet** bildirim yapılmalı ve mutlaka bir hesap "seçili hesap" olarak belirlenmelidir.

Aracı Bankalar Bildirim Formu
Borsa İstanbul Kıymetli Madenler Piyasası TL Alacaklarının ve TL Teminatların
Gönderileceği Aracı Banka Hesap No Bilgileri
(& TL)

Aracı Banka	Gerekli Bilgiler	Açıklama	*Seçili Hesap (Bu alan seçili hesap için işaretlenmelidir)
Banka 1	Banka Adı		
	Şube Adı		
	Alıcı Adı		
	(*)Hesap Numarası		
	IBAN		
Banka 2	Banka Adı		
	Şube Adı		
	Alıcı Adı		
	(*)Hesap Numarası		
	IBAN		
Banka 3	Banka Adı		
	Şube Adı		
	Alıcı Adı		
	(*)Hesap Numarası		
	IBAN		
Banka 4	Banka Adı		
	Şube Adı		
	Alıcı Adı		
	(*)Hesap Numarası		
	IBAN		
Banka 5	Banka Adı		
	Şube Adı		
	Alıcı Adı		
	(*)Hesap Numarası		
	IBAN		

Kaşe İmza

(*) “Müşteri” ödemelerinde IBAN Numarası zorunlu alan olup “Kurumsal” ödemelerde IBAN yerine hesap numarası bildirilebilir.

Aracı Bankalar Bildirim Formu (Döviz Cinsinden) Döviz Cinsinden () Borsa İstanbul Kıymetli Madenler Piyasası Alacaklarının ve Teminatların Gönderileceği Hesap Numaraları

Aracı Banka	Gerekli Bilgiler	Açıklama	*Seçili Hesap (Bu alan seçili hesap için işaretlenmelidir)
Banka 1	<u>Muhabir Banka BIC Kodu</u>		
	<u>Muhabir Banka Hesap Numarası</u>		
	<u>(* Alıcı IBAN</u>		
	<u>Şube Kodu</u>		
	<u>Alıcı Adı</u>		
	<u>Banka BIC Kodu</u>		
Banka 2	<u>Muhabir Banka BIC Kodu</u>		
	<u>Muhabir Banka Hesap Numarası</u>		
	<u>Alıcı IBAN</u>		
	<u>Şube Kodu</u>		
	<u>Alıcı Adı</u>		
	<u>Banka BIC Kodu</u>		
Banka 3	<u>Muhabir Banka BIC Kodu</u>		
	<u>Muhabir Banka Hesap Numarası</u>		
	<u>Alıcı IBAN</u>		
	<u>Şube Kodu</u>		
	<u>Alıcı Adı</u>		
	<u>Banka BIC Kodu</u>		
Banka 4	<u>Muhabir Banka BIC Kodu</u>		
	<u>Muhabir Banka Hesap Numarası</u>		
	<u>Alıcı IBAN</u>		
	<u>Şube Kodu</u>		
	<u>Alıcı Adı</u>		
	<u>Banka BIC Kodu</u>		
Banka 5	<u>Muhabir Banka BIC Kodu</u>		
	<u>Muhabir Banka Hesap Numarası</u>		
	<u>Alıcı IBAN</u>		
	<u>Şube Kodu</u>		
	<u>Alıcı Adı</u>		
	<u>Banka BIC Kodu</u>		

Kaşe İmza

